

С. В. ШЕВЧЕНКО

аспірант

Класичний приватний університет

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БУХГАЛТЕРІВ ДО АВТОМАТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті встановлено структуру процесу підготовки студентів напрямку 6.030509 “Облік і аудит” до автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств. Цей процес подано у вигляді концептуальної моделі. Експліковано складові авторської концептуальної моделі. Виявлено перспективні напрями оптимізації навчального процесу майбутніх бухгалтерів.

Ключові слова: бухгалтерський облік, мале підприємство, майбутні бухгалтери, автоматизація, модель підготовки.

Найбільшої ефективності бухгалтерський облік на малому підприємстві набуває у разі його автоматизації з використанням новітніх програмно-апаратних комплексів. Враховуючи це, бухгалтеру доводиться самостійно добирати програмні та апаратні засоби для автоматизації роботи системи бухгалтерського обліку, налаштовувати бухгалтерське програмне забезпечення, самостійно шукати шляхи опанування новими програмними продуктами, що потребує наявності відповідних компетенцій.

Вищезазначене зумовлює необхідність цілеспрямованого формування у майбутніх бухгалтерів компетенцій з автоматизації бухгалтерського обліку на малих підприємствах у процесі фахової підготовки.

Цій проблематиці присвячено праці Н. В. Баловсяк [1], Є. Р. Беньковича [2], О. М. Гончарової [3], С. М. Горобця [4], Р. С. Корнева [6], Т. Б. Поясюк [9] та інших дослідників. Авторами обґрунтовано та експериментально перевірено ефективні педагогічні умови навчання студентів використанню інформаційних технологій у процесі базової вищої освіти. Разом з тим, в дослідженнях не знайшли належного висвітлення питання підготовки майбутніх бухгалтерів до автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств. Актуальність і недостатня розробленість зазначеної проблематики й зумовили спрямування наших зусиль.

Мета статті – розробити модель підготовки майбутніх бухгалтерів до автоматизації бухгалтерського обліку малого підприємства.

Відповідно до традицій наукових досліджень, наш задум щодо формування готовності майбутніх бухгалтерів до автоматизації обліку на малих підприємствах необхідно подати в наочному вигляді, для чого необхідно: показати ключові теоретичні засади цього процесу; подати закономірну логіку відповідного педагогічного процесу у вигляді окремих етапів з можливістю подальшого уточнення змісту кожного з них; визначити запланований його результат.

Зазначені завдання найбільш раціонально вирішити за допомогою моделювання – методу дослідження процесів і явищ, що ґрунтується на заміні конкретного об'єкта досліджень (оригіналу) іншим, подібним до нього об'єктом (моделлю), який адекватно відображає оригінал і вивчення якого дає змогу отримати нову інформацію про нього [8, с. 66].

Створена нами модель процесу формування готовності майбутніх бухгалтерів до автоматизації обліку малих підприємств інтегрує в єдину систему мету, передумови й педагогічні умови, етапи, очікуваний результат процесу, а також дає можливість вивчити інтегративні зв'язки між названими складовими (рис. 1).

Охарактеризуємо окремі складові побудованої моделі.

Найголовнішим у будь-якому педагогічному процесі є його *мета*. У нашій моделі такою метою задекларовано формування готовності до автоматизації бухгалтерського обліку на малих підприємствах. Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

- формування у майбутніх бухгалтерів стійких пізнавальних потреб та інтересів, ціннісного ставлення до набуття компетенцій у галузі автоматизації бухгалтерського обліку на малому підприємстві;
- формування базових знань з використання програм класів “міні-” та “міді-бухгалтерія”;
- формування досвіду використання програм класів “міні-” та “міді-бухгалтерія”.

Досягнення мети та вирішення поставлених завдань забезпечується адекватним визначенням *передумови*, якою визначено формування інформаційно-дидактичного середовища ВНЗ з метою колективного доступу до навчально-методичних комплексів (НМК) дисциплін, що безпосередньо стосуються автоматизації бухгалтерського обліку на малих підприємствах.

Змістовим осередком моделі виступають такі *педагогічні умови*:

- педагогічне проектування, результатом якого є вдосконалення навчально-методичних комплексів фахових дисциплін в аспекті формування готовності студентів до автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств;
- стимулювання пізнавального інтересу студентів до проблем автоматизації бухгалтерського обліку за рахунок впровадження положень випереджального навчання, а також організації взаємодії з досвідченими фахівцями;
- організація процесу набуття майбутніми бухгалтерами знань, умінь та досвіду з автоматизації бухгалтерського обліку на малих підприємствах шляхом упровадження спеціальних змістових модулів визначених дисциплін, а також спрямування практики на відповідну квазіпрофесійну діяльність;
- педагогічна підтримка самостійної пізнавальної діяльності студентів у аспекті підготовки до автоматизації бухгалтерського обліку на малих підприємствах за рахунок очної та мережевої взаємодії з викладачем;
- впровадження контрольних процедур, спрямованих на виявлення рівня знань, умінь і мотивації студентів у контексті готовності до автоматизації бухгалтерського обліку на малих підприємствах.

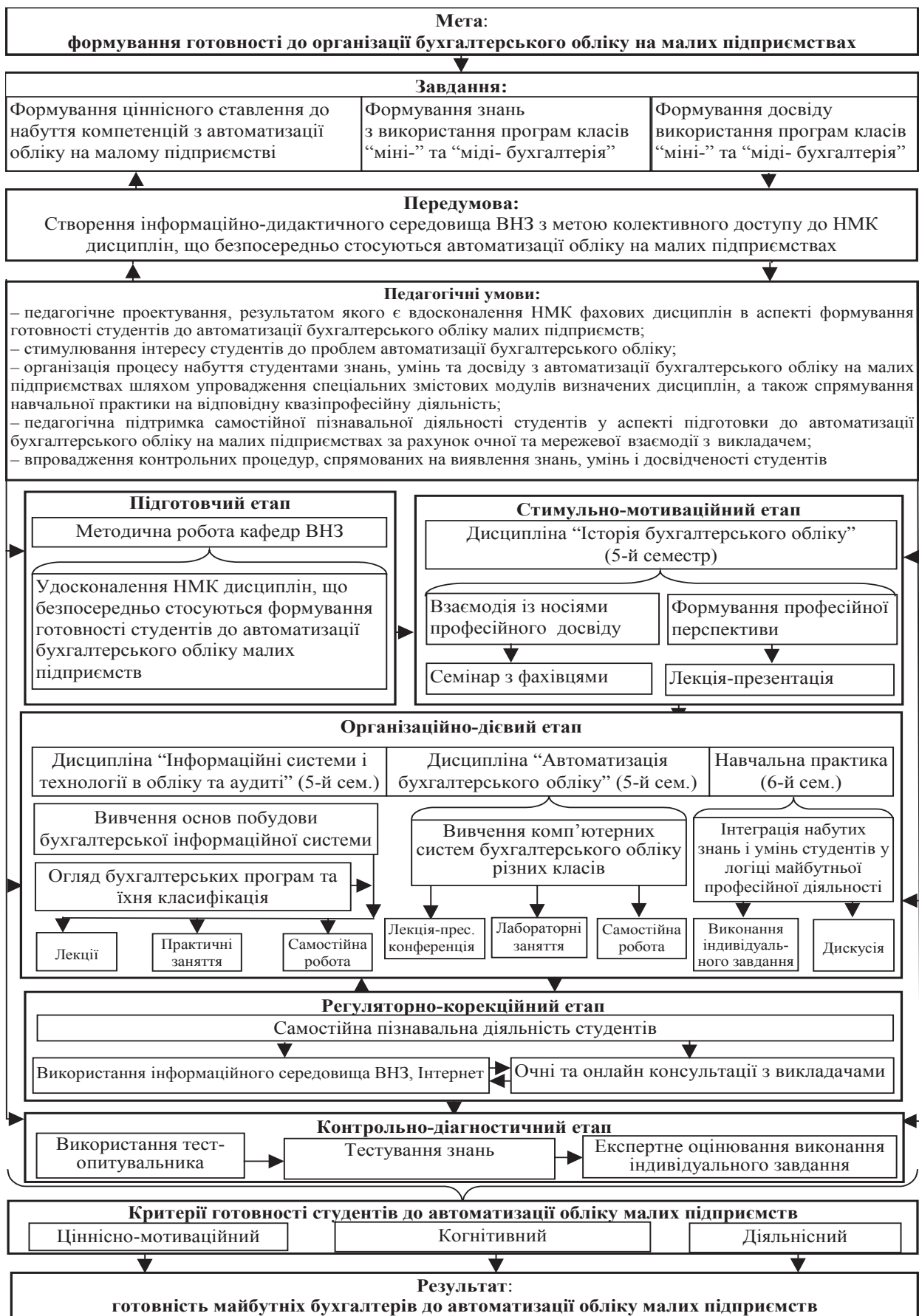

Рис. 1. Модель формування готовності майбутніх бухгалтерів до автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств

Створення означених організаційно-педагогічних умов підпорядковано логіці підготовчого, стимульно-мотиваційного, організаційно-дійового, регуляційно-корекційного, контрольного-діагностичного *emaniv*.

Усі названі етапи дидактично взаємопов'язані й отримують свою змістовну й функціональну визначеність лише у структурі цілісної системи.

Перший – **підготовчий** етап передбачає вдосконалення НМК дисциплін, що безпосередньо стосуються формування готовності студентів до автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств у процесі методичної роботи кафедри обліку та аудиту Класичного приватного університету.

Другий – **стимульно-мотиваційний** етап інтегрує: взаємодію із носіями професійного досвіду використання КСБО у професійній діяльності у формі семінару; створення ситуацій зацікавленості, а також формування у студентів **професійної** перспективи на лекціях-презентаціях у межах вивчення дисципліни “Історія бухгалтерського обліку”.

На третьому – **організаційно-дієвому** етапі відбувається:

- знайомство студентів з принципами побудови інформаційних бухгалтерських систем, а також огляд бухгалтерських програм та їхня класифікація за певними критеріями за рахунок впровадження змістових модулів дисципліни “Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті”, у яких інтегровано лекції, практичні заняття і самостійна робота студентів;

- вивчення найбільш характерних представників програмного забезпечення того чи іншого класу програм у контексті особливостей бухгалтерського обліку малого підприємства у відповідних змістових модулях дисципліни “Автоматизація бухгалтерського обліку”;

- інтеграція набутих знань і умінь студентів у логіці майбутньої професійної діяльності на навчальній практиці за рахунок виконання спеціального індивідуального завдання з подальшим обговоренням його результатів.

Четвертий – **регуляторно-корекційний** етап передбачає самостійну роботу студентів, яка супроводжується постійним зворотним зв'язком із викладачами за допомогою Skype, а також використанням інформаційного середовища ВНЗ, ресурсів Інтернет.

У моделі відображено те, що регуляторно-корекційний та організаційно-дієвий етапи протікають одночасно.

На п'ятому **контрольно-діагностичному** етапі підбивають підсумки процесу формування у студентів готовності до автоматизації обліку малих підприємств з використанням: тест-опитувальника, тестів знань, експертного оцінювання виконання індивідуального завдання.

Зауважимо, що модульне структурування навчального матеріалу в **організаційно-дієвому** та **стимульно-мотиваційному** етапах проводиться на основі виділення в ньому сукупності провідних тем, а в кожній темі – її елементів (ідей, понять, законів, принципів, правил тощо). На цій основі здійснюється спеціально організована взаємодія видів пізнавальної діяльності з опорою на адекватні організаційні форми, методи, прийоми навчання.

Діалогічний характер процесу формування готовності студентів до автоматизації обліку малих підприємств актуалізує необхідність зіставлення ролей викладачів і студентів на кожному з етапів.

За нашим задумом, розподіл функцій між викладачами і студентами на етапах процесу формування готовності майбутніх бухгалтерів до автоматизації обліку малих підприємств буде виглядати так.

На першому (**підготовчому**) етапі відбувається планування навчальної діяльності. Це планування здійснюється викладачем, який розробляє НМК дисциплін, які безпосередньо стосуються підготовки майбутніх бухгалтерів до автоматизації обліку малих підприємств. Студент на цьому етапі безпосередньої участі в дидактичному процесі не бере. Можна умовно сказати, що він засвоює зміст суміжних дисциплін.

На другому (**стимульно-мотиваційному**) етапі відбувається активізація пізнавальної діяльності студента в контексті автоматизації обліку на малих підприємствах. На цьому етапі функція викладача полягатиме у сприянні створенню психологічних новоутворень у студентів (інтересу до тих чи інших об'єктів, мотивації, установок тощо), які б могли виступити передумовами пізнавальної діяльності студентів. Функція студентів полягатиме у вольовому зусиллі, заснованому на самомотивації і спрямованому на формування психологічної домінанти, що детермінує пізнавальну активність у напрямі підготовки до автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств; прийняття очікуваної готовності до автоматизації обліку малих підприємств як особистісно значущого результату навчального процесу.

На третьому (**організаційно-дієвому**) етапі відбувається організація навчальної діяльності. На цьому етапі функція викладача полягатиме в упорядкуванні просторово-часових параметрів пізнавальної діяльності студентів за рахунок проведення лекцій, лабораторних, практичних та семінарських занять відповідно до навчальних планів та програм дисциплін. Функції студента полягатимуть у належному виконанні навчальних планів і завдань.

На четвертому (**регуляторно-корекційному**) етапі відбувається регулювання пізнавальної діяльності студентів з боку викладачів. На цьому етапі функції викладача – коректна допомога в самостійній пізнавальній діяльності студентів, спрямованій на набуття компетенцій з автоматизації бухгалтерського обліку на малих підприємствах. Забезпечення зворотного зв'язку зі студентом. Функція студента полягає у підпорядкуванні своїх дій досягненню визначеної мети – набуттю компетенцій з автоматизації бухгалтерського обліку на малому підприємстві.

На п'ятому (**контрольно-діагностичному**) етапі відбувається контроль результатів навчальної діяльності. На цьому етапі функціями викладача буде добір контрольних засобів; використання їх для визначення ступеня готовності студентів до автоматизації бухгалтерського обліку на ма-

лому підприємстві. Функція студентів – проходження контролю з метою самоперевірки та атестації.

Наочно співвідношення функцій викладачів і студентів на етапах процесу формування готовності до автоматизації бухгалтерського обліку на малих підприємствах подано у табл. 1.

Таблиця 1

Співвідношення функцій викладачів і студентів на етапах процесу формування готовності до автоматизації бухгалтерського обліку на малих підприємствах

Функції викладачів	Функції студентів
1 етап. Підготовчий	
Розроблення НМК	Засвоєння змісту суміжних дисциплін
2 етап. Стимульно-мотиваційний	
Сприяння створенню психологічних новоутворень (інтересу до тих чи інших об'єктів, мотивації, установок тощо), що могли б виступити передумовами пізнавальної активності	Вольове зусилля, засноване на самомотивації і спрямоване на формування психологічної домінанти, що детермінує пізнавальну активність у напрямі підготовки до автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств. Прийняття очікуваної готовності до автоматизації обліку малих підприємств як особисто значущого результату навчального процесу
3 етап. Організаційно-дієвий	
Організація просторово-часових параметрів пізнавальної діяльності студентів за рахунок проведення лекцій, лабораторних, практичних та семінарських занять відповідно до навчальних планів та програм дисциплін	Належне виконання навчальних планів, а також навчальних завдань
4 етап. Регуляторно-корекційний	
Коректна допомога в самостійній пізнавальній діяльності студентів, спрямованій на набуття компетенцій з автоматизації бухгалтерського обліку на малих підприємствах. Забезпечення зворотного зв'язку зі студентом	Самоорганізація як підпорядкування дій досягненню визначеної мети – набуттю компетенцій з автоматизації бухгалтерського обліку на малому підприємстві
5 етап. Контрольно-діагностичний	
Добір контрольних засобів. Використання їх для визначення ступеня готовності студентів до автоматизації бухгалтерського обліку на малому підприємстві	Проходження контрольних процедур. Рефлексія їх результатів з метою визначення перспективних напрямів для подальшого професійного зростання

Результат формування готовності до автоматизації бухгалтерського обліку на малих підприємствах не може бути оцінений без визначення відповідних *критеріїв і показників*.

У літературі критерії розуміються як ознаки, на підставі яких надано оцінку якого-небудь явища, дії, ідеї. Критерії мають бути об'єктивними; включати найістотніші, найосновніші моменти досліджуваного явища,

охоплювати його типові сторони; формулюватися ясно, коротко, точно; характеризувати саме те, що хоче перевірити дослідник; відображати динаміку вимірюваної якості в просторі й часі; по можливості охоплювати основні види професійної діяльності; розкриватися через ряд показників більшого чи меншого ступеня виразності окремо взятого критерію [7, с. 49].

Поняття критеріїв у літературі пов'язане з поняттям показників, серед яких автори розрізняють якісні, що фіксують наявність чи відсутність властивості, та кількісні, що фіксують міру виразності, розвитку властивості [7, с. 49].

У наукових працях і критерії, і показники розглядаються як інструмент, що забезпечує можливість перевірки теоретичних положень.

В основу визначення критеріїв сформованості готовності майбутніх бухгалтерів до автоматизації бухгалтерського обліку на малих підприємствах нами взято її структура, визначена на основі компетентнісного підходу. Відповідно до обраного підходу, необхідним і достатнім виглядає визначення у структурі готовності (у цьому контексті термін “готовність” виступає синонімом терміну “компетентність”) майбутнього бухгалтера до автоматизації обліку малих підприємств особистісного, когнітивного, діяльнісного компонентів [5].

На основі визначеної теоретичної позиції нами визначено такі критерії оцінювання готовності майбутніх бухгалтерів до автоматизації бухгалтерського обліку на малих підприємствах:

– ціннісно-мотиваційний, показником якого є активна позиція щодо необхідності набуття актуальних знань і умінь з автоматизації бухгалтерського обліку; усвідомлення професійної відповідальності за його результати та процес; наполегливість і послідовність у засвоєнні нових технологій; професійна амбіційність як потреба в успішності, досягненні більшого, заснована на високих професійних домаганнях;

– когнітивний, показником якого виступають: знання основних типів програмних продуктів з автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств; уявлення про тренди в галузі автоматизації бухгалтерського обліку; володіння термінологією у відповідній галузі; уміння з самостійного пошуку й систематизації професійної інформації;

– діяльнісний, показником якого є уміння проектування інформаційної системи; досвід використання спеціалізованих програмних продуктів класів “міні-бухгалтерія” та “міді-бухгалтерія”; уміння швидко навчатися використанню нових технологій.

Результатом колективних зусиль викладачів і студентів у нашій моделі визначено готовність майбутніх бухгалтерів до автоматизації обліку малих підприємств, яка розуміється як комплекс компетенцій, що дають змогу вибрати й упровадити на малому підприємстві дійову комп'ютерну систему бухгалтерського обліку, а також можуть слугувати цільовим орієнтиром професійної підготовки й стати основою для визначення критеріальних показників її успішності.

Висновки. Отже, процес формування готовності майбутніх бухгалтерів до автоматизації бухгалтерського обліку на малих підприємствах передбачає взаємодію викладачів і студентів, метою якої є формування у студентів комплексу відповідних компетенцій. При цьому ведучим у цій взаємодії виступає викладач як носій і транслятор професійного досвіду.

Діяльнісний характер формування готовності майбутніх бухгалтерів до автоматизації бухгалтерського обліку на малих підприємствах відображено у п'яти його етапах.

Підготовчий етап передбачає удосконалення НМК дисциплін, що безпосередньо стосуються формування готовності студентів до автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств під час методичної роботи кафедри.

Стимульно-мотиваційний етап інтегрує: взаємодію із носіями професійного досвіду використання КСБО у професійній діяльності у формі семінару; створення ситуацій зацікавленості, а також формування у студентів професійної перспективи на лекціях-презентаціях у межах вивчення дисципліни “Історія бухгалтерського обліку”;

На **організаційно-дієвому** етапі відбувається:

- знайомство студентів з принципами побудови інформаційних бухгалтерських систем, а також огляд бухгалтерських програм та їхня класифікація за певними критеріями за рахунок впровадження змістових модулів дисципліни “Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті”, у яких інтегровані лекції, практичні заняття і самостійна робота студентів;

- вивчення найбільш характерних представників програмного забезпечення того чи іншого класу програм у контексті особливостей бухгалтерського обліку малого підприємства у змістових модулях дисципліни “Автоматизація бухгалтерського обліку”;

- інтеграція набутих знань і умінь студентів у логіці майбутньої професійної діяльності на навчальній практиці за рахунок виконання спеціального індивідуального завдання з подальшим обговоренням його результатів.

Регуляторно-корекційний етап передбачає самостійну роботу студентів, яка супроводжується постійним зворотним зв'язком із викладачами за допомогою Skype, а також використанням інформаційного середовища ВНЗ, ресурсів Інтернет.

На п'ятому **контрольно-діагностичному** етапі відбувається підбивання підсумків процесу формування у студентів готовності до автоматизації обліку малих підприємств з використанням: тест-опитувальника, тестів знань, експертного оцінювання виконання індивідуального завдання.

Критеріями оцінювання готовності до автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств майбутніх бухгалтерів виступають:

- **ціннісно-мотиваційний**, показником якого є активна позиція щодо необхідності набуття актуальних знань і умінь з автоматизації бухгалтерського обліку; усвідомлення професійної відповідальності за його результати та якість; наполегливість і послідовність у засвоєнні нових технологій; професій-

на амбіційність як потреба в успішності, заснована на високих професійних домаганнях;

– **когнітивний**, показником якого виступають: знання основних типів програмних продуктів з автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств; уявлення про тренди у галузі автоматизації бухгалтерського обліку; володіння термінологією у відповідній; уміння з самостійного пошуку й систематизації професійної інформації;

– **діяльнісний**, показником якого є уміння проектування інформаційної системи; досвід використання спеціалізованих програмних продуктів класів “міні-бухгалтерія” та “міди-бухгалтерія”; уміння швидко навчатися використанню нових технологій.

Перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні методик визначення рівня готовності майбутніх бухгалтерів до автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств.

Список використаної літератури

1. Баловсяк Н. В. Формування інформаційної компетентності майбутнього бухгалтера в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Надія Василівна Баловсяк ; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – Київ, 2006. – 334 арк.

2. Бенькович Є. Р. Програмні комп'ютерні системи як невід'ємна складова підготовки майбутнього економіста до професійної діяльності / Є. Р. Бенькович // Вісник Черкаського університету. Серія “Педагогічні науки”. – 2009. – Вип. 166 – С. 17–20.

3. Гончарова О. М. Теоретико-методичні основи особистісно-орієнтованої системи формування інформатичних компетентностей студентів економічних спеціальностей : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Оксана Миколаївна Гончарова. – 2007 – 46 с.

4. Горобець С. М. Формування професійної компетентності студентів економічних спеціальностей з використанням комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання : автореф. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. М. Горобець. – Житомир, 2012. – 23 с.

5. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия / И. А. Зимняя. – Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 40 с.

6. Корнев Р. С. Підготовка майбутніх економістів-аграрників до професійної інформаційної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Руслан Степанович Корнев ; Національний аграрний ун-т. – Київ, 2005. – 293 арк.

7. Мазін В. М. Формування культури професійної самореалізації майбутніх учителів фізичного виховання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Василь Миколайович Мазін. – Запоріжжя, 2008. – 222 с.

8. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс : учеб. для студ. пед. вузов : в 2 кн. / И. П. Подласый. – Москва : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн. 2. – 256 с.

9. Поясок Т. Б. Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Т. Б. Поясок ; Акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти та освіти дорослих. – Київ, 2010. – 44 с.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2016.

Шевченко С. В. Модель підготовки будучих бухгалтерів к автоматизации бухгалтерского учета малых предприятий

В статье установлена структура процесса подготовки студентов направления 6.030509 “Учет и аудит” к автоматизации бухгалтерского учета малых предприя-

тий. Этот процесс представлен в виде концептуальной модели. Эксплицированы составляющие авторской концептуальной модели. Выявлены перспективные направления оптимизации учебного процесса будущих бухгалтеров.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, малое предприятие, будущие бухгалтеры, автоматизация, модель подготовки.

Shevchenko S. Training Model of Future Accountants for Automation of Accounting at Small Enterprises

It was established a structure of training process of students with specialization 6.030509 "Accounting and Auditing" for automation of accounting at small enterprises. This process is presented as a conceptual model that integrates several stages. The preparatory stage involves the improvement of teaching methods of disciplines that relate directly to the formation of students' readiness for automation of accounting at small enterprises during the methodical work of the department. Stimulus and motivational stage integrates interaction with carriers of professional experience of using computer accounting systems in professional activities in the form of a seminar; creation of involvement situations, as well as the formation of students' professional prospects in lectures-presentations as part of the discipline "History of Accounting". On the organizational-active stage takes place the following: introduction of principles of information accounting systems structure and an overview of accounting software and their classification according to certain criteria by implementation of structural modules of the discipline "Information systems and technology in accounting and auditing", where integrated lectures, workshops and independent work of students are included; studying of the most typical software representatives of different program types in the context of accounting at small enterprises in relevant content modules of the discipline "Automation of accounting"; integration of acquired knowledge and skills of students in their future career perspective in educational practice through the implementation of specific individual tasks followed by discussion of its results.

Key words: accounting, small enterprise, future accountants, automation, training model.